

Vannområde Randsfjorden

Årsmelding 2020

Innhold

1 Innledning	3
1.1 Hovedaktiviteter i 2020.....	3
2 Organisering av arbeidet i vannområdet	3
3 Økonomi.....	4
3.1 Regnskap 2020	5
3.2 Finansiering 2020	5
3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2020	5
4 Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet	5
5 Medvirkning og eierskap til vannforvaltningsarbeidet	6
6 Tiltaksoppfølging.....	6
7 utfordringer og flaskehalsar	7
8 Behov i vannområdet framover	7
8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser.....	8
8.2 Kompetanse	8
8.3 Planer	8

1 Innledning

Denne årsrapporten oppsummerer aktiviteten i vannområdet og beskriver hvordan den regionale vannforvaltningsplanen er fulgt opp i 2020. Årsrapporten er behandlet av vannområdets styringsgruppe 22.3.2021.

1.1 Hovedaktiviteter i 2020

Som for alle andre ble 2020 et år utenom det vanlige for vannområdet. Selv om nedstenging og strenge smitteverntiltak medførte noen komplikasjoner i arbeidshverdagen, har vannområdet kommet godt gjennom året.

Det er også i 2020 brukt en del tid på rettinger og oppdateringer i Vann-nett. Som følge av arbeidet med oppdatering av regional vannforvaltningsplan er det lagt inn kostnader på relevante tiltak. Arbeidet med å gå gjennom alle registrerte tiltak ble startet opp i 2019, og sluttført i 2020.

Det gode samarbeidet med Randsfjordforbundet og Statsforvalteren/Fylkesmannen i Innlandet (heretter kalt Statsforvalteren) angående overvåkingsprogram for Randsfjordens nedbørfelt ble videreført i 2020. Det ble gjennomført vannovervåking i alle delnedbørfelt gjennom sommerhalvåret. Analyser fra egen prøvetaking ble gjennomført gjennom Statsforvalterens rammeavtale og resultatene er behandlet i egne rapporter ved hjelp av Randsfjordforbundet. Enkelte innsjø- og elveundersøkelser ble gjennomført gjennom Statsforvalterens avtale med Norconsult. Vannområdet og kommunene sto for prøvetaking, og resultatene blir presentert i egne rapporter fra Norconsult.

Randsfjordforbundet og vannområdet har hatt felles informasjonsrunde til kommunestyrene i vannområdet. På grunn av kriseledelse og smittevernrestriksjoner ble en del orienteringer utsatt, og de siste vil bli gjennomført i mars 2021.

Det kom inn flere bekymringsmeldinger om algevekst og vannkvalitet på våren -20. Dette ble tatt på alvor og vannområdet tok vannprøver i Vassjø og Mæna, samt befarte Orentjern, Skirstadtjern og Kårstادتjern sammen med de lokale varslerne. Alle bekymringsmeldingene var reelle og situasjonen virker å være slik at tjernene er så næringsrike at en varm vår, kraftig sirkulasjon (vind) og tidlig isgang potensielt kan medføre kraftige oppblomstringer.

Vannområde Randsfjorden har også i 2020 vært samarbeidspartner med Dokkadeltaet våtmarkssenter gjennom deres prosjekt med opprydding av herreløst avfall langs vann og vassdrag. I 2020 ryddet prosjektet villfyllinger langs Randsfjorden og Fallselva, samt strandrydding generelt, totalt over 32 tonn avfall.

I tillegg til ovennevnte er det arbeidet med tiltaksgjennomføring. Kulvert under Askjumbekken i Gran ble utbedret, og fiskevandring vil nå forhåpentligvis være mulig ved normal vannføring. Avløp er en viktig utfordring i hele vannområdet, mens landbruk er svært viktig i Hadelandsområdet. Vannområdet tilbød, for første gang i 2019, spesifikk vannmiljørådgivning til gårdsbrukere. I 2020 ble dette tilbudet lagt inn i Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal sitt prosjekt «Den dyktige bonden», og vannmiljørådgivning ble da et av temaene i klima- og miljørådgivningen som utføres. Håpet var at dette skulle gi lettere innpass hos de brukerne som er mer opptatt av effektivitet enn vannmiljø, og dette skal evalueres før kommende sesong.

2 Organisering av arbeidet i vannområdet

Vannområde Randsfjorden er en utvidelse og videreføring av pilotområdet vannområde Hadeland. Alle kommunene vedtok høsten 2018 å videreføre arbeidet i ytterligere 3 år, med foreløpig sluttdato 31.12.2021. Ytterligere videreføring vil tas opp som egen sak i 2021. Vannområdet har pr utgangen av 2020 følgende styringsgruppe:

Jon Olav Espeliødegård	Etnedal (politiker)
<i>vakant</i>	Nordre Land (administrasjon)
Arnfinn Eng	Nordre Land (politiker)
Arne Skogsbakken	Søndre Land (administrasjon)
Rune Selj	Søndre Land (politiker)
Roger Nyhus	Gran (politiker)
Torbjørn Hansen	Gran (administrasjon)

Dag Flacké	Lunner (administrasjon)
Halvor Bratlie (leder)	Lunner (politiker)
Erling Kristiansen/Hans Tollef Solberg (nestleder)	Jevnaker (administrasjon)
Mari Olsen	Innlandet Fylkeskommune
Ragnhild Skogsrud	Statsforvalteren i Innlandet

Randkommunene Gausdal, Øystre Slidre og Nord-Aurdal har valgt å konsentrere seg om deltakelse i vannområder der de har større tilhørighet.

Det ble på grunn av koronapandemien kun gjennomført ett styringsgruppemøte i 2020.

Vannområdet har to faggrupper med følgende medlemmer:

Faggruppe avløp	
Etnedal	Kari-Elin Saglien
Nordre Land	Finn Jørgensen, Endre Engebretsen
Søndre Land	Johan Slåtsveen
Gran	Trude Øverlie
Lunner	Atle Hermansen, Kari-Anne Steffensen Gorset, Edmond Habiyambere
Jevnaker	Per Olimb, Ylwa Swärd

Faggruppe landbruk	
Etnedal	Olav Agnar Wold
Nordre Land	Werner Sveum
Søndre Land	Anette Sand
Gran, Lunner og Jevnaker (felles landbrukskontor)	Kari Anne Oppen

Ingen av faggruppene har hatt fysiske møter i 2020. På høsten ble det gjennomført et digitalt møte for begge grupper samlet. Utover dette har det vært dialog med kontaktpersonene i forbindelse med konkrete tiltak, vannovervåking og annet. Prosjektleder har kontorsted på Landbrukskontoret for Hadeland, noe som legger til rette for godt samarbeid om landbruksutfordringer i denne delen av vannområdet.

Prosjektleder/prosjektkoordinator er ansatt i 50 % stilling for en treårsperiode. Denne perioden utløper 31.12.2021. Formelt er Gran kommune arbeidsgiver, med kontorsted på landbrukskontoret for Hadeland. Gran kommune er økonomisk ansvarlig enhet etter avtale med de øvrige kommunene, og eventuelle tilskuddsmidler overføres til følgende adresse:

Vannområde	Mottaker	Adresse	Kontaktperson	Kontonummer	Merkes
Randsfjorden	Gran kommune	Rådhusvegen 39, 2770 Jaren	Håvard Lucasen	2020 07 04216	«Vannområde Randsfjorden – prosjektnummer 480, H. Lucasen»

3 Økonomi

Driften i vannområde Randsfjorden er finansiert gjennom bidrag fra kommunene, samt statlige og fylkeskommunale vannområdemidler. Kommunenes bidrag ble vedtatt øket noe fra og med 2017. Økonomien i 2020 har vært sunn. Endring i vannregionstrukturen medførte at tilskudd for både 2019 og 2020 ble overført i 2020. Tilskudd for 2020 utgjorde kr 185 000,- men det er verdt å merke seg at det reelle statlige tilskuddet etter endring i vannregionstrukturen kun utgjør kr 116 129,-. Vannregionen valgte i 2020 å benytte fondsmidler for å unngå at vannområdene skulle få vesentlig lavere tilskudd enn budsjettet. Samlet sett har dette bidratt til et overskudd og økende fondsavsetning, mens det reelt sett har vært en drift som tilsvarer et lite underskudd.

5 3.1 Regnskap 2020

Post	Beskrivelse	Kr.
Lønnsutgifter	Engasjement/prosjekt, 50 % stilling	283446
Sosiale utgifter	Arbeidsgiveravgift/forsikring/pensjon osv.	71542
Møte-/reisekostnader	Beverting, kjøregodtgjørelse, porto osv	7521
Kurs og veiledning		4524
Utstyr	Ny gummibåt og våtdrakt til vannovervåking og undersøkelser	13975
Konsulenttjenester	Avtale med LimnoConsult	40000
Salg		-150
Tilskudd fra kommunene	Jfr. Vedtatt fordelingsordning	-282000
Overføring av statlige vannområdemidler fra vannregionen	Både 2019 og 2020-midler	-335000
	Samlede utgifter	-195289
	Avsatt til bundne driftsfond	195289

3.2 Finansiering 2020

Vannområdet har vedtatt en finansieringsmodell der alle kommuner deltar med en prosentvis andel. Totalt årlig bidrag fra kommunene er kr 282 000,-, og er fordelt som i tabellen nedenfor. En annen viktig del av finansieringen er overføring av fylkeskommunale og statlige vannområdemidler.

Aktør/Bidragster	Beløp, kr	Prosentandel kommunal finansiering
Etnedal kommune	22800,-	8,1 %
Nordre Land kommune	68400,-	24,2 %
Søndre Land kommune	68400,-	24,2 %
Gran kommune	61200,-	21,7 %
Lunner kommune	30600,-	10,9 %
Jevnaker kommune	30600,-	10,9 %
Innlandet og Viken vannregion	150000,- (2019-midler) 185000,- (2020-midler)	

3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2020

Post	Beskrivelse	Kr.
Ubrukte midler, disponible til drift av vannområde i årene fremover	Bundne fond pr 31.12.2020	1 413 803,98

4 Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet

En forutsetning for å nå de vedtatte miljømålene for vannforekomstene i vannområdet er at alle som har sektoransvar for vannrelaterte tema aktivt bidrar både i planfasen og når tiltak skal gjennomføres. Plan- og bygningsloven og vannforskriften fastslår plikt til deltakelse for offentlige aktører, og har dessuten bestemmelser om medvirkning fra andre interesserte, bl.a. gjennom høringer.

I Randsfjorden vannområde har kommunene, Innlandet Fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet plass i styringsgruppen. Fra 2018 har arbeidsutvalget bestått av representanter fra kommune og fylkeskommune.

5 Medvirkning og eierskap til vannforvaltningsarbeidet

Nettverksbygging og bevisstgjøring er viktige strategier for å gi flest mulig et eierskap og positive holdninger til et godt vannmiljø som et evigvarende, fornybart fellesgode. Åpenhet og medvirkning har derfor vært et førende prinsipp for planarbeidet både lokalt og regionalt. Det er imidlertid et problem å skape engasjement rundt det generelle vannmiljøarbeidet. Heldigvis ser man større engasjement i de mer konkrete prosjektene som gjennomføres.

Håndfaste aktiviteter som fjerning av vandringshinder for fisk, oppfølging av forurensningsproblematikk til lokale kalksjøer og vannovervåking vekker interesse i media og befolkningen. Det er gjennom slike saker engasjementet kommer frem, og det blir tydelig at vannmiljø er noe som betyr noe for folk flest.

Samarbeidet med Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune er godt. Statlige sektormyndigheter som Statens vegvesen (SVV) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) deltar ikke aktivt i vannområdearbeidet, men samarbeidet må likevel sies å være velfungerende i konkrete saker. Kapasiteten til NVE er imidlertid et problem vi stadig møter i form av svært lang saksbehandlingstid.

Det har også i 2020 vært varierende grad av engasjement og deltakelse fra eierkommunene, men det virker å være en positiv tendens og større bevissthet rundt vannområdeprosjektets eksistens og hva vannområdet kan bidra med. Det er positivt at det har vist seg å være engasjerte personer på ett eller flere nivå i administrasjon og politikk i alle kommunene. Som nevnt er samarbeidet med statsforvalteren og fylkeskommunen godt, og vannområdet har mer samarbeid og dialog med etatene i Innlandet enn med vannregionmyndigheten i Viken fylkeskommune. Kontakten med vannregionene er imidlertid kraftig forbedret etter opprettelsen av Innlandet og Viken vannregion, og vannområdet får all den hjelp og støtte som er nødvendig fra vannregionen.

Kommunene har fortsatt mye igjen før vannmiljøhensyn er tilstrekkelig innarbeidet i relevante kommunale planer og arbeidsdokumenter. Vannområdet har i forbindelse med orienteringer i kommunestyrene lagt vekt på viktigheten av å tenke vannmiljø i forbindelse med alle tiltak som kan tenke seg å påvirke vannforekomster. Det generelle inntrykket er at mange kommuner er godt i gang med tiltaksarbeid innenfor avløp og landbruk, som følge av krav i forurensningslov/- forskrift og diverse forskrifter innenfor landbrukssektoren. Tiltakene er imidlertid i liten grad et resultat av målrettet vannmiljøarbeid, og det er derfor ikke alltid de mest effektive tiltakene som er igangsatt.

Prosjektleder har lagt vekt på å tilby bistand og støtte til de kommuner, lag og foreninger som ønsker informasjon og faglige innspill. Landbrukskontoret for Hadeland, enkelte grunneierforeninger m.fl. har utnyttet dette tilbudet, men det er i liten grad bedt om støtte i forbindelse med kommuners planarbeid og lignende. Det hadde vært ønskelig om kommunene i større grad brukte og inkluderte vannområdet i slike saker, og det er også her en viss positiv utvikling å se.

Det er verdt å trekke frem at samarbeidet med Randsfjordforbundet er svært godt. Sammen gjennomfører vi overvåkingsprogram for Randsfjorden med sidevassdrag, samt utarbeider årlig tilstandsrapport. Vannområdet har også et godt samarbeid med Dokkadeltaet våtmarkssenter, blant annet gjennom søppelryddingsprosjekt og tiltaksplaner for Etna og Dokkadelta. Det er også et godt samarbeid med Brandbu og Tingelstad JFF angående dugnadsinnsats ved etablering av fisketrapp i Vigga.

6 Tiltaksoppfølging

Tiltaksgjennomføring og måloppnåelse rapporteres løpende i Vann-nett. Status for miljøtilstand, tiltaksgjennomføring og måloppnåelse kan dermed finnes for hver enkelt vannforekomst.

Vannområde Randsfjorden har med utgangspunkt i lokal tiltaksanalyse og regional vannforvaltningsplan arbeidet med tiltaksgjennomføring i vannområdet. Det har vært et mål å få implementert mål og tiltak i kommunenes egne planer, det være seg kommuneplaner, kommunedelplaner, temaplaner eller lignende. Et eksempel på dette er «Tiltaksplan for landbruket på Hadeland», som er utarbeidet av Landbrukskontoret for Hadeland i samarbeid med vannområde Randsfjorden.

Hovedutfordringen tilknyttet tiltaksgjennomføring virker å være kapasitet og ressurser hos sektormyndighetene. Et godt eksempel på dette er sluttbehandlingen av manøvreringsreglement for Dokka. NVE har arbeidet med dette i 16 år, og ser først nå i 2020 ut til å være i mål med en innstilling til departementet. I forbindelse med utbedring/prosjektering av spredt avløp rapporterer kommunene om at konsulentkapasitet også er en begrensende faktor. Dette medfører at det ikke kan gis for mange pålegg i hver runde.

Vannområdet legger også vekt på å følge opp de tiltak som ikke har en klar ansvarlig sektor/part for gjennomføring. Dette kan eksempelvis være fiskevandringshinder, biotopiltak, tiltaksplaner for vassdrag eller lignende. For 2019 søkte vannområdet sammen med Gran kommune om midler til å utbedre kulverten der Askjumbekken renner under Fjordlinna. Søknaden ble innvilget og arbeidet ble ferdigstilt i 2020.

Det er også fra vannrådets side prioritert tiltaksarbeid innen landbruks- og avløpssektoren. Når det gjelder landbruk har fokuset vært rettet mot Hadeland, der landbruksforurensning er en vesentlig årsak til at mange vannforekomster ikke har ønsket tilstand. Det ble i sesongen 2019 etablert en frivillig én-til-én vannmiljørådgivningstjeneste for bønder. Dette tilbudet ble i 2020 videreført som et samarbeid med Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal sitt prosjekt «Den dyktige bonden». Tilbakemeldingene etter begge sesonger har vært gode, men vi ser tydelig at vi ikke har fått innpass på de gårdsbrukene der vi vet at utfordringene er størst. Tilbudet vil vurderes videreført i 2021, men da sannsynligvis i en mer tiltaksrettet form.

7 Utfordringer og flaskehals

Økonomien i vannområdet er god, men all finansiering er i dagens situasjon avhengig av årlige vedtak (statlige og fylkeskommunale midler) eller treårige avtaler (kommunale midler). Dette gir en begrenset forutsigbarhet, og usikkerhet rundt budsjettering. Vannområde Randsfjorden har nå et bundet fond som sikrer en del aktivitet over en begrenset tidsperiode selv om finansieringen skulle utebli et år, men en mer forutsigbar finansiering hadde naturligvis vært ønskelig.

Kommunenes vedtak om vannrådesamarbeid og –finansiering ble forlenget i 2018, og løper nå ut 2021. Dette har gitt forutsigbarhet til å starte noen større prosjekter som forventes å vare over flere år.

Det er i perioder utfordrende å kun ha en 50 % stillingsressurs til å følge opp arbeidet. Etter hvert som flere prosjekter kommer i gang forsvinner noe av den tiden som burde vært brukt til bedre oppfølging av kommunene. Det kreves derfor en tydelig prioritering i arbeidet, og ofte blir møte- og/eller fagdager med lang reisestrekning nedprioritert for å spare tid. Det kan da på sikt bli en utfordring å etablere nødvendige kontakter og øke egen kompetanse. På den annen side er det ikke gitt at en større stillingsressurs ville gitt større måloppnåelse jfr. regional vannforvaltningsplan og vannforskriften, da ressursproblemet ofte fremstår som større i de utførende stillingene i kommunene.

8 Behov i vannområdet framover

Det har lenge vært klart at det ikke var realistisk å nå de fastsatte målene for alle vannforekomster i løpet av nåværende planperiode 2016-2021. Særlig i Hadelandsområdet er påvirkning fra landbruk, infrastruktur og bebyggelse så stor at man ikke kan forbedre tilstanden tilstrekkelig innen 2021. Gjennom oppdatering av regional vannforvaltningsplan videreføres nå alle målene og tiltaksgjennomføringen med ny frist i 2027.

Det er fortsatt usikkerhet knyttet til om det er mulig å oppnå vannmiljømålene på Hadeland kun ved bruk av frivillige virkemidler i landbruket. Nasjonale føringer for oppdatering av regional vannforvaltningsplan tar opp denne problemstillingen, og klargjør at lokale forskrifter, miljøkrav og lignende er virkemidler som da må settes i verk. Vannområdet har bedt kommuner og statsforvaltere om å vurdere å ta i bruk disse virkemidlene. På Hadeland er oppslutningen rundt vannmiljøordningene i RMP og SMIL så lav at det er svakt grunnlag for å si noe om hvorvidt tiltakene vil kunne ha tilstrekkelig effekt. Lunner og Jevnaker sin overgang til Viken har resultert i mye lokal frustrasjon og vesentlig lavere satser for flere viktige RMP-tiltak enn i Innlandet. Dette har redusert oppslutningen rundt RMP ytterligere. Det er svært viktig at Statsforvalteren i Oslo og Viken tar hensyn til at de har fått innlemmet nasjonalt verdifulle kalksjøer i sitt geografiske område, og at RMP-ordningen endres slik at disse nedbørfeltene også blir prioriterte områder.

Videre er aktiv oppslutning og deltakelse fra eierkommunene og sektormyndighetene viktig for å nå målene. God faglig støtte fra fylkeskommune og statsforvalteren er også en nødvendighet for å kunne gjennomføre et fornuftig tiltaksarbeid.

Vannområdets prosjektperiode utløper 31.12.2021. Det er derfor et naturlig behov for at kommunene må ta stilling til veien videre. For vannmiljøarbeidet ville det vært fordelaktig om arbeidet kunne videreføres på fast basis.

8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser

Nedenstående tabell angir en prognose for ressursbehovet for drift av vannområdet for resten av prosjektperioden, gitt eksisterende forutsetninger med 50 % prosjektlederstilling. Prognosen omfatter ikke kostnader til gjennomføring av konkrete tiltak utover noe overvåkingsaktivitet.

Post	2021
Stillingsstørrelse (%), vannområdekoordinator	50
Lønn inkl. sos. utg., vannområdekoordinator	380 000,-
Følgekostnader (kontorhold, møter, kurs, reiser m.m)	50 000,-
Ekstern bistand/konsulenttjenester	60 000,-
Overvåkingskostnader	20 000,-
Annet, spesifiser	
SUM	510 000,-

8.2 Kompetanse

Skal man nå målet om god tilstand i våre vannforekomster er en avhengig av tilstrekkelig og oppdatert bakgrunnskunnskap, samt god informasjonsflyt og rådgivning. Det er viktig å se på muligheten for bedre erfaringsutveksling mellom vannområdene, og endring i vannregionstrukturen fra 1.1.2020 har bidratt positivt i så måte.

Fortsatt godt samarbeid med Randsfjordforbundet og Statsforvalteren i Innlandet om overvåkingsprogram er avgjørende for å øke bakgrunnskunnskapen.

8.3 Planer

Det er fortsatt et arbeid å gjøre for å få alle kommunene til å implementere mål og tiltak fra regional vannforvaltningsplan inn i sine respektive kommuneplaner, kommunedelplaner og/eller temaplaner.

Det er viktig at vannområder med tilgrensende geografi samarbeider om å gi kommunene et best mulig grunnlag for å forstå og gi høringsuttalelse til regional vannforvaltningsplan. Målet må være at regional vannforvaltningsplan og tilhørende tiltaksliste bli et stadig bedre og mer treffsikkert plandokument, og at man finner igjen den røde tråden fra regional vannforvaltningsplan i de kommunale planene.